Klassisk grekiska

Klassisk grekiska (även *antik grekiska*, *gammalgrekiska*) är den variant av grekiska som var skriftspråk och talades under den attiska perioden (400-talet f.Kr.). Det äldsta bevarade manuskriptet är *Derveni-papyrusen*. Mer korrekt är att tala om den antika grekiskan om man vill ringa in den grekiska som inte innefattar nygrekiska. Den antika grekiskan innefattar en mängd olika dialekter, däribland joniska, attiska, doriska och en efterklassisk grekiska (ca 100 e.Kr.) som starkt påminner om den attiska (se nedan). Den grekiska som Nya testamentet är skriven på kallas koiné, vilket betyder 'gemensam'.

Klassisk grekiska	
Antik grekiska Gammalgrekiska Ἑλληνική *Hellēnikḗ*	
Region	Östra Medelhavet
Språkfamilj	Indoeuropeiska ▪ Hellenska ▪ Grekiska ▪ **Klassisk grekiska**
Skriftsystem	Grekiska alfabetet
	Språkkoder
ISO 639-2	`grc (http://www.loc.gov/standards/iso639-2/php/langcodes_name.php?code_ID=173)`
ISO 639-3	`grc`

Grekiska har förmodligen talats i Grekland med början någon gång 2000-1600 f.Kr. Från det grekiska fastlandet spred sig grekerna till Kreta, Rhodos, Cypern och Mindre Asiens västkust.

Från omkring 1200 f.Kr. är grekiskan känd i inskriptioner på lertavlor från Knossos och Pylos. Tavlorna är skrivna med stavelseskrift och härrör från palatsens räkenskapskamrar.

Omkring 1100 f.Kr. skedde en stor omvälvning, de mykenska palatsen stormades och förstördes, med resultatet att stavelseskriften glömdes bort (utom på Cypern), befolkningen minskade samt att kultur och ekonomi gick tillbaka. Strax härefter skedde folkomflyttningar där greker utvandrade till fler områden kring Mindre Asiens västkust och till öarna i Egeiska havet.

Från och med sen järnålder är grekiskans olika dialekter kända. Dessa är:

- Joniska dialekter
  - Attiska
  - Östjoniska dialekter - talades på öarna i Egeiska havet.
- Aioliska dialekter - talades i Boiotien, i Thessalien, på Lesbos och på Mindre Asiens fastland mitt emot Lesbos.
- Arkadisk-kypriska dialekter - talades i Arkadien och på Cypern.
- Västgrekiska dialekter
  - Doriska - talades efter Peloponnesos kust och på de sydliga öarna.
  - Nordvästgrekiska dialekter - talades nordväst om Korintiska viken.

Vissa litterära genrer var bundna till dialekter. Epiken skrevs på östjonisk dialekt, körlyrik sjöngs på doriska, monodisk lyrik på lesbiska och prosa först på östjoniska och senare på attiska.

Efter kontakter med fenicierna började grekerna under andra halvan av 700-talet skriva med alfabetisk skrift. Grekerna övertog feniciernas 22 tecken (enbart konsonanter), deras namn samt de konsonantiska ljudvärden de behövde. De tecken som blev över fick beteckna vokalljud. Dessutom skapade man några nya tecken. Alfabetet skiftade lokalt men med tiden kom det s.k. joniska enhetsalfabetet att användas överallt. I Aten infördes det officiellt år 402/3. Alfabetet används fortfarande i nygrekiskan. Från ett lokalt västgrekiskt alfabet fick etruskiska och latin (romare) sitt alfabet.

Under 700-talet f.Kr. påbörjades en andra kolonisationsperiod. Thrakiens och Svarta havets kuster, Kyrene, Sicilien och Syditalien koloniserades. Litteraturen blomstrade och nya genrer utvecklas. Bland de kända diktarna finns bl.a. Hesiodos och Sapfo. År 480 f.Kr. besegrade grekerna perserna i slaget vid Salamis och säkrade därmed sitt politiska oberoende de följande århundradena. Aten blev den kulturellt dominerande stadsstaten. Där verkade diktarna Aischylos, Sofokles och Euripides, historieskrivarna Herodotos och Thukydides. Dessutom verkade flera av tidens stora filosofer och vetenskapsmän åtminstone tidvis i Aten, bland dem Platon, Aristoteles, Zenon, Chrysippos och Epikuros. Attiskan blev den allt mer dominerande dialekten och kom att till slut ersätta de andra helt.

I Alexander den stores rike, som omfattade Makedonien, Thrakien, Grekland, Mindre Asien, Egypten och allt land bort till Indiens västra gräns, var grekiskan förvaltningsspråket. Greker slog sig ner i städer och byar överallt i området och förde med sig sitt språk och sin bildning. Atens roll övertogs av de nya hellenistiska kungarikenas städer Pergamon, Antiokia och Alexandria. Den dialekt som spreds på detta vis byggde på attiskan och kallades koiné.

Under århundradet f.Kr. expanderade romarriket och lade under sig de grekisktalande områdena vid östra Medelhavet, men det innebar inte att grekiskan försvann, tvärtom trängdes grekiskan ut bara i de östra delarna av Alexanders rike dit romarna inte nådde. Under romersk tid uppstod ett motstånd mot vad som ansågs vara stilistiska avarter i den hellenistiska litteraturen och krävde en återgång till den klassiska attiskan. Denna rörelse kallas klassicismen eller atticismen.

Nya testamentets grekiska har varit föremål för mycken diskussion. I huvudsak består den av sakprosa som är opåverkad av klassicismen men har en del inslag från talspråket och en hel del semitismer.

Källor

- Jerker Blomqvist "Det grekiska språkets historia" i Jerker Blomqvist och Poul Ole Jastrup: *Grekisk/græsk grammatik*, Akademisk Forlag, Danmark 1991, ISBN 87-500-3479-0

Wikimedia Foundation har en ***testupplaga av Wikipedia på klassisk grekiska***.

Grekiska		
Varianter	aioliska · jonisk grekiska · kalabrisk grekiska · kappadokiska · klassisk grekiska · koine · nygrekiska · pontisk grekiska	$\alpha_{\beta}{}^{\gamma}$
Alfabetet (*joniska alfabetet*)	Alfa · Beta · Gamma · Delta · Epsilon · Zeta · Eta · Theta · Jota · Kappa · Lambda · My · Ny · Xi · Omikron · Pi · Rho · Sigma · Tau · Ypsilon · Fi · Chi · Psi · Omega · (*Alfa och Omega*) — Digamma · Heta · San — Stigma · Koppa · Sampi — Jot · Sjo — Spiritus asper · Spiritus lenis — Linear B	
Grammatik och matematik	aorist — räkneord · talbeteckningssystem (*i Linear A/B* · *attiska* · *joniska*/*grekiska siffror*)	
Auktoritetsdata	• GND: 4113791-7 (http://d-nb.info/gnd/4113791-7)	

Hämtad från "https://sv.wikipedia.org/w/index.php?title=Klassisk_grekiska&oldid=46211162"

Sidan redigerades senast den 15 augusti 2019 kl. 20.28.

Wikipedias text är tillgänglig under licensen Creative Commons Erkännande-dela-lika 3.0 Unported. För bilder, se respektive bildsida (klicka på bilden). Se vidare Wikipedia:Upphovsrätt och användarvillkor.